

ขั้นตอนของการนำเสนอข่าวไม่เป็นทางการ
เกี่ยวกับสถานการณ์น้ำมัน

ข่าวหน้า 4 ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ตามที่ผู้วิจัยเจาะจงศึกษา
อยู่นี้จัดเป็นข่าวไม่เป็นทางการ เนื่องจากผู้เขียนมิได้ออกแหล่งข่าวอย่างชัดเจน มีการวิเคราะห์
ผสมผสานความคิดเห็น การคาดการณ์ และข่าวยังมีได้มีการพิสูจน์ว่าข้อความเหล่านั้นเป็นจริง
หรือเท็จประการใด การนำเสนอข่าวของผู้เขียนมีขั้นตอนอย่างไรนั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะสิ่งนี้
พาดพิง ไปถึงแหล่งที่มาของข่าว การพิจารณาเทียบยกประเด็นปัญหาของผู้เขียน ตลอดจนปัจจัยอื่น ๆ
ที่มีผลต่อเนื้อหาของข่าวที่ปรากฏในหน้า 4 นี้

การที่จะศึกษาวิเคราะห์แต่เพียงเนื้อข่าวที่ปรากฏนั้นยังไม่เพียงพอ ในขั้นการทำ
ความเข้าใจผู้ทำการสื่อสารเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการสัมภาษณ์อย่างเจาะลึก
อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการกับผู้เขียนข่าวไม่เป็นทางการ 3 ท่าน ได้แก่ คุณสันติ
วิริยะรังสฤษฎ์ นามปากกา "ไต้ฝุ่น" , คุณมานิจ โมฬีชาติ นามปากกา "ตรีศูล" และคุณชุนงค์
มณีน้อย นามปากกา "แม่ลูกจันทร์" คอลัมน์สำนักข่าวหัวเขียว นอกจากนั้นเพื่อให้ได้ทราบหลัก
เกณฑ์หรือแนวนโยบายของผู้ที่รับผิดชอบต่อเนื้อข่าวที่จะปรากฏต่อสาธารณชน ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์
คุณประหยัด คุณสมบัติ ผู้ช่วยบรรณาธิการหนังสือพิมพ์เดลินิวส์

ในด้านของแหล่งข่าวทางด้านน้ำมันผู้ที่ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากผู้เขียนข่าวนั้น
ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ คุณจุลจิตต์ บุญเกตุ , คุณสมเกียรติ ทัดถโกศล และคุณรังสรรค์ สุภาพงษ์
เมื่อได้ข้อมูลจากทั้งแหล่งข่าวและผู้ทำการสื่อสารแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาประมวลแยกแยะ
เพื่อให้ได้มาซึ่งขั้นตอนของการนำเสนอข่าวไม่เป็นทางการเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำมัน ดังนี้

ลักษณะของแหล่งข่าว

ผู้เขียนข่าวไม่เป็นทางการทุกท่านมักจะไม่ระบุว่าแหล่งข่าวของเขาคือใคร แต่จะกล่าว
ถึงแหล่งข่าวโดยภาพรวมเป็นสถาบันไม่ใช่ตัวบุคคล เช่น จากทำเนียบรัฐบาล, กระทรวงอุตสาหกรรม,
กรรม, ดอนเมือง ฯลฯ

สำหรับคุณสมบัติของแหล่งข่าวนั้น ผู้เขียนต่างบอกตรงกันว่า แหล่งข่าวจะเป็นคนที่รู้จัก
กันมานานนับสิบ ๆ ปี มักจะเป็นผู้ที่มีตำแหน่งสูง มีความเป็นมืออาชีพเรื่องนั้น ๆ ดีมาก และได้
พิสูจน์แล้วว่าเชื่อถือได้ สิ่งที่สำคัญมากคือการไว้น้ำใจกัน

ถึงแม้ว่าโดยมารยาทผู้เขียนจะไม่บอกชื่อของแหล่งข่าว ผู้วิจัยได้พยายามเลี้ยงถามถึงแหล่งที่มา ซึ่งก็ได้รับคำตอบพอสรุปได้ดังนี้ แหล่งที่มาของข่าวในหน้า 4 ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงในบริษัทน้ำมัน, ข้าราชการในกระทรวงอุตสาหกรรม, สำนักงานคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน, กรมทรัพยากรธรณี, ผู้บริหารที่ทำงานในบริษัทซึ่งประสานงานกับบริษัทน้ำมัน, นักข่าวของหนังสือพิมพ์เอง, แหล่งข่าวในทำเนียบรัฐบาล และบุคคลในคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ เป็นต้น

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ที่เป็แหล่งข่าวให้กับข่าวหน้า 4 ซึ่งได้แก่ คุณจุลจิตต์ บุญเกตุ ผู้ช่วยกรรมการอำนวยการ บริษัท ไทยออยล์ จำกัด คุณสมเกียรติ หัตถโกศล ผู้จัดการฝ่ายกิจการสัมพันธ์ บริษัท ไทยออยล์ จำกัด คุณรังสรรค์ สุภาพงษ์ ผู้จัดการฝ่ายประชาสัมพันธ์ บริษัท เอลซี (ประเทศไทย) จำกัด พอสรุปได้ข้อมูลดังนี้

คุณจุลจิตต์ บุญเกตุ สัมภาษณ์ในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2535 ได้ให้ข้อมูลว่า "บ่อยครั้งที่ผู้เขียนหน้า 4 ขอให้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ และตนเองทำตัวเป็น informer (ผู้ให้ข่าวสาร) ที่ดี ไม่เฉพาะแต่ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับน้ำมันเท่านั้น และผู้เขียนก็ให้ความเชื่อถือไว้วางใจสนิทสนมกันเหมือนเพื่อน ญาติ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในลักษณะการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ในหลาย ๆ เรื่องไม่จำเป็นต้องเป็นข่าวเกี่ยวกับน้ำมัน บางครั้งเมื่ออ่านข่าวในหน้า 4 แล้วคิดว่าตนรู้รายละเอียดมากกว่า ก็จะโทรศัพท์ไปบอก หรือบางครั้งก็ส่งโทรสารข้อมูลตัวเลขน้ำมันให้" นอกจากนี้ คุณจุลจิตต์ ได้ให้ทัศนะเพิ่มเติมว่า "หน้า 4 เปรียบเสมือนกลางบอกเหตุ อ่านข่าวหน้า 4 ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, เดลินิวส์ ทุกวัน และมีความเชื่อในข่าวที่ปรากฏ บางเรื่องอาจจะไม่เชื่อในทันที แต่ก็ใช้เป็นประเด็นที่จะไปหาข่าวลือ ๆ ต่อไป"

คุณสมเกียรติ หัตถโกศล สัมภาษณ์ในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2536 กล่าวว่า "เคยโทรศัพท์บอกข้อมูลแก่ผู้เขียนข่าวหน้า 4 เมื่อเห็นว่าสถานการณ์หรือนโยบายบางอย่างมีท่าทีที่ไม่ชอบมาพากล คาดว่าจะมีการชกกันระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ใดก็แล้วแต่ และอาจตัดสินใจในสิ่งที่ไม่สมควร ผู้เขียนจะลงข่าวไปตามที่ตนให้ข่าว ไม่ทราบว่าเขาจะตรวจสอบข้อมูลก่อนหรือไม่ แต่จากประสบการณ์ข่าวที่ปรากฏจะเหมือนกับที่ตนบอกไป

ในบางครั้ง ผู้เขียนเคยโทรศัพท์มาขอให้ตนแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นปัญหาในเรื่องน้ำมัน ซึ่งตนก็ได้ให้ข้อคิดเห็นไป ความสัมพันธ์ระหว่างตนกับผู้เขียนมีมานานถึง 10 - 20 ปี ข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจนข้อคิดเห็นและวิจารณ์ของตนที่ให้ไป ได้สร้างสมและนิสุจน์ให้เห็นว่าความคิดของตนน่าเชื่อถือ และมีความมั่นใจในตัวผู้เขียนว่าจะรักษาความลับเรื่องแหล่งข่าวเป็นอย่างดี"

คุณสมเกียรติ มีความเชื่อว่า "ข่าวไม่เป็นทางการที่ปรากฏในหน้า 4 สามารถใช้เป็นกระบอกเสียงในการสร้างประชาชาติได้ การบอกกล่าวข้อมูลผ่านช่องทางหน้า 4 นี้ สามารถ

สร้าง balance (ความสมดุล) ให้เกิดขึ้นสำหรับระบบการเมืองแบบไทย ๆ และยอมรับว่าข่าวไม่เป็นทางการเกี่ยวกับเรื่องน้ำมันในหน้า 4 นี้ เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่สุดของคนในวงการน้ำมัน"

คุณรังสรรค์ สุภาพงษ์ สัมภาษณ์ในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2535 ผู้จัดการฝ่ายประชาสัมพันธ์บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด ซึ่งเป็นบุคคลในวงการน้ำมันอีกท่านหนึ่ง ได้ให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยว่า "ไม่รู้จักผู้เขียนข่าวไม่เป็นทางการหน้า 4 ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, เดลินิวส์ เป็นการส่วนตัว และไม่เคยส่งผ่านข้อความผ่านทางสื่อสารนี้ อีกทั้งผู้เขียนก็ไม่เคยโทรค้นหามาขอข้อมูลหรือขอความคิดเห็นใด ๆ" คุณรังสรรค์ ได้กล่าวเสริมว่า "ในทัศนะของตานั้นคิดว่าการที่ได้รู้จักกับผู้เขียนน่าจะเป็นการดี แต่โดยนโยบายของบริษัท เอสโซ่ ซึ่งเป็นบริษัทต่างชาติ จะพยายามไม่ส่งผ่านข้อมูลหรือตอบโต้ใด ๆ ทางหนังสือพิมพ์ จะเน้นทางด้านการตลาด การส่งเสริมการขาย และการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยราชการ"

สำหรับเรื่องของความคิดเห็นอื่น ๆ คุณรังสรรค์ ได้กล่าวว่า "อ่านคอลัมน์ข่าวหน้า 4 ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, เดลินิวส์ เป็นประจำ แต่จะไม่เชื่อมากนัก อย่างไรก็ตามยอมรับว่าการเขียนของผู้เขียนมีอิทธิพลพอสมควรต่อประเด็นปัญหาที่ถูกหยิบยกมาเป็นข่าว"

เมื่อพิจารณาถึงข้อมูล ตลอดจนความคิดเห็นของทั้งผู้เขียนและจากผู้ที่ เป็นแหล่งข่าวแล้ว ผู้วิจัยพอจะประมวลความรู้ในเรื่องของแหล่งข่าวไม่เป็นทางการซึ่งปรากฏในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและเดลินิวส์ได้ ดังนี้

ผู้เขียนจะรักษาความลับในแหล่งที่มาของข่าวเป็นอย่างดี ผู้เขียนและแหล่งข่าวต่างก็มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความสัมพันธ์กันมานานนับสิบปี เป็นความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนญาติ แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ข้อมูลและข้อคิดเห็นของแหล่งข่าวได้รับการพิสูจน์ว่าเชื่อถือได้ในสายตาของผู้เขียน เวลาเป็นเครื่องพิสูจน์และกระชับความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่าย โดยที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็พยายามรักษาความน่าเชื่อถือ (credibility) ของตนไว้ ทางด้านแหล่งข่าวทำโดยให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นข้อมูลที่หาไม่ได้จากที่อื่น เพื่อใช้ในการหยิบยกประเด็นปัญหาของผู้บริหารระดับสูงซึ่งมีความรู้ดีและลึกซึ้งในเรื่องที่ตนรับผิดชอบอยู่ และในความเป็นจริงเขาเหล่านั้นก็มักจะสนิทสนมกับผู้เขียนตั้งแต่ยังมีตำแหน่งไม่สูงมาก สำหรับผู้เขียนจะให้ความสำคัญต่อการรักษาความลับในเรื่องแหล่งข่าว หยิบยกประเด็นปัญหาที่แหล่งข่าวบอกมา หลังจากที่ได้ตรวจสอบและไตร่ตรอง ในประเด็นนั้น ๆ แล้ว

ขั้นตอนของการนำเสนอข่าวไม่เป็นทางการ

ผู้เขียนข่าวไม่เป็นทางการมีขั้นตอนซึ่งรวมถึงเกณฑ์การเลือกประเด็นข่าวที่เหมาะสมสำหรับคอลัมน์ข่าวไม่เป็นทางการคล้าย ๆ กัน จะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียดปลีกย่อย ดังนี้

คุณชูพงศ์ มณีน้อย สัมภาษณ์ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2535 คุณชูพงศ์ใช้นามปากกาว่า "แม่ลูกจันทร์" ในคอลัมน์สำนักข่าวหัวเขียว ซึ่งปรากฏข่าวในหน้า 1 ไทยรัฐ และมีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยหัวหน้ากองบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ได้ให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยซึ่งสามารถแยกแยะได้ดังนี้

1. แหล่งข่าว

"แหล่งข่าวของคอลัมน์สำนักข่าวหัวเขียว มีทั้งแหล่งข่าววงในและนักข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ สำหรับแหล่งข่าววงในนั้นตนมีความสัมพันธ์ที่ดีสนิทสนมกันมากกว่า 20 ปี ถ้าเป็นทหารก็รู้จักกันมาตั้งแต่ยศเพียงนายพัน ถ้าเป็นข้าราชการก็รู้จักตั้งแต่เป็นหัวหน้ากอง สำหรับนักการเมืองนั้นรู้จักกันตั้งแต่เป็น ส.ส. ส่วนใหญ่แหล่งข่าวที่ดีของสำนักข่าวหัวเขียว คือ นักข่าวของไทยรัฐเอง เพราะรู้อะไรละเอียดมาก และข่าวจะเชื่อถือได้เพราะเกิดขึ้นจริง"

2. การตรวจสอบข่าว

"เมื่อได้รับทราบข่าวจากแหล่งข่าว ไม่ว่าจะแหล่งข่าววงในหรือนักข่าวของไทยรัฐ จะต้องทำการตรวจสอบข่าวจากคนในแวดวง และใช้ประสบการณ์ของตนเองซึ่งทำงานข่าวมา 27 ปี สามารถใช้สามัญสำนึกในการวิเคราะห์ข่าวว่าเป็นเรื่องที่มีมูลความจริงเชื่อถือได้หรือไม่ จากนั้นจะขึงน้ำหนักของข่าวว่าเหมาะสมที่จะลงในคอลัมน์สำนักข่าวหัวเขียวหรือไม่ เนื่องจากข่าวที่จะลงควรเกี่ยวข้องกับการเมือง มักจะเป็นข่าวแบบคาบลูกคาบดอก จะไม่เป็นข่าวแท้ เพราะมีการวิเคราะห์และใส่ความคิดเห็นของผู้เขียนลงไปด้วย"

3. การกำหนดและเลือกประเด็นข่าว

คุณชูพงศ์ กล่าวว่า "สำนักข่าวหัวเขียวสนใจทุกเรื่อง แต่ที่สนใจมากคือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมือง จะเลือกข่าวที่อยู่ในความสนใจของประชาชน ไม่เก่าเกินไป เป็นเนื้อหาที่น่าสนใจหรือมีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ของประเทศ อยากให้คนส่วนใหญ่มีความเข้าใจการเมืองพยายามที่จะทำให้เรื่องหนัก ๆ เครียด ๆ อย่างเรื่องการเมืองเป็นเรื่องที่เข้าใจง่าย คนส่วนใหญ่อ่านแล้วรู้เรื่อง ซึ่งกลุ่มเป้าหมายของไทยรัฐเป็นคนทุกระดับ สำหรับข่าวน้ำมันจะเขียนสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของคนที่ต้องใช้น้ำมัน จริง ๆ แล้วไม่ค่อยสนใจข่าวน้ำมันเท่าไรนัก แต่เป็นเพราะน้ำมันมักจะมีปัญหาเกี่ยวกับเมือง จึงปรากฏข่าวในคอลัมน์นี้ เรื่องที่จะลงนั้นนอกจากจะพิจารณาโดยใช้วิจารณญาณของผู้เขียนแล้ว ก็จะดูจากความสนใจของประชาชนที่สนับสนุนมาทางจดหมายและไปรษณียบัตร เมื่อประชาชนสนับสนุน ผู้เขียนก็สนองตอบ

การตัดสินใจเลือกเรื่องที่จะลง ตลอดจนการกลั่นกรองเนื้อหาของข่าวนั้นอยู่ในความรับผิดชอบโดยตรงของผู้เขียน ผู้เขียนเพียงแต่ inform (แจ้งให้ทราบ) หัวหน้ากองบรรณาธิการคือ คุณศรารุช วัชรพล ให้ทราบเกี่ยวกับเรื่องที่จะลง หรือบางครั้งอาจจะมีการปรึกษาหารือกันบ้าง"

คุณสันติ วิริยะรังสฤษฏ์ สัมภาษณ์ในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2535 คุณสันติ ใช้นามปากกาว่า "ได้ฝุ่น" เขียนข่าวลงในคอลัมน์บุคคลในข่าว หน้า 4 ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ได้อธิบายถึงขั้นตอนในการนำเสนอข่าว ดังนี้

1. การกำหนดและเลือกประเด็นข่าว

คุณสันติ กล่าวว่า "จะพิจารณาเองว่าจะเล่นข่าวอะไร ข่าวที่ปรากฏนั้นจะเป็นเรื่องที่ริเริ่มโดยตนเองจะไม่เขียนตามที่ใครขอให้เขียน แต่จะใช้วิจารณ์ฎานไต่ตรงแล้วจึงเขียนออกไป" และได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า "ลักษณะของข่าวหน้า 4 ที่ "ได้ฝุ่น" ใช้อยู่มี 2 ลักษณะคือ

1.1 ข่าวที่แฝงด้วยข้อวิเคราะห์วิจารณ์ของตนเอง โดยอยู่บนพื้นฐานของแหล่งข่าว มีทั้งความคิดเห็นของตนเองและการพูดเป็นนัย (hint) ทำได้โดยอาศัยประสบการณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่สะสมอยู่ในตัวเองอยู่แล้ว สามารถมองเรื่องในระดับ perspective (ลึกซึ้งและด้วยสายตาที่ยาวไกล)

1.2 ข่าวที่มีลักษณะที่ตนเรียกว่า "ขายข่าว" ซึ่งไม่ใช่การคาดการณ์ แต่เป็นข่าวที่รู้มาจากวงในจริง ๆ ว่าผลลัพธ์ของเหตุการณ์นั้น ๆ จะออกมาอย่างนั้น จะต้องคลุกคลีกับวงในพอสมควร ก่อนที่จะเขียนข่าวได้นั้นตนจะฟังจากหลาย ๆ แหล่งข่าว แล้วจึงนำมาประมวลและเขียนข่าวล่วงหน้า เพราะถือว่าเป็นจุดขายของหนังสือพิมพ์ ทำให้การนำเสนอของตนมีเสน่ห์ มีการวิเคราะห์เจาะลึก นอกจากนั้นคุณสันติให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ตนเป็นผู้เขียนที่เป็นนักลอบบี้ด้วยความเชื่อว่าการลอบบี้ในเมืองไทยสามารถทำให้เกิดผลลัพธ์ตามที่ต้องการได้และเห็นผลมาแล้ว

เท่าที่ผ่านมาผลลัพธ์มักจะตรงตามที่ตนเขียนล่วงหน้าไป สิ่งนี้ยังเพิ่มความน่าเชื่อถือแก่ตัวผู้เขียนเอง แต่อย่างไรก็ตาม บางครั้งการ "ขายข่าว" ของตนก็ได้ออกมาตามคำทำนาย เป็นเพราะเหตุการณ์เกิดพลิกพลิก ได้แก่ เหตุการณ์ทางการเมืองซึ่งพลิกผันเอาแน่ไม่ได้ หากเป็นเช่นนั้นก็จะทำการวิเคราะห์ต่อไปว่าที่ผิดคาด เป็นเพราะอะไร ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

ข้อจำกัดของการทำข่าวไม่เป็นทางการหน้า 4 เป็นเรื่องของเวลาด้วย ข่าวหน้า 4 มีจุดขายที่ความสดของข่าว และบางครั้งเป็นข่าวรั่ว (leak news) ซึ่งนำเสนอถึงปล่อยให้ออกไป บางเรื่องข้อมูลที่เป็นตัวเลขไม่ต้องการข้อมูลที่ถูกต้อง 100% ซึ่งได้รับการตรวจสอบแล้ว เพราะข้อมูลพวกนี้จะซ้ำ มักจะใช้ข้อมูลดิบซึ่งมีความถูกต้อง 90% ก็ถือว่าใช้ได้แล้ว และจะนำมาผสมผสานกับการวิเคราะห์และประสบการณ์ของตนเอง"

"การหยิบยกประเด็นข่าวของ "ได้ฝุ่น" มีเกณฑ์ดังนี้

- 1) เรื่องนั้นเป็น Hot Issue กำลังเป็นที่สนใจของของคนจำนวนมาก เป็นข่าวที่น่าเล่น
- 2) เป็นข่าวที่มีผลกระทบต่อมวลชนมาก ๆ ส่วนใหญ่เมื่อหยิบยกประเด็นเรื่องใดขึ้นมา ชื่อนั้นย่อมมีผลกระทบต่อผู้ได้ประโยชน์และผู้เสียประโยชน์
- 3) สำหรับข่าวด้านน้ำมัน ถือว่าอยู่ในเรื่องของเศรษฐกิจ เป็นต้นทุนการผลิต มีการเมืองเข้ามาปนด้วย และจะมองในแง่ของผู้บริโภคเป็นหลัก ต้องมีการ "กระตุกข่าว" อย่างเช่น นโยบายยราคาร้าน้ำมันลอยตัวตีจริงหรือ เป็นต้น"

2. การตรวจสอบข่าว

สำหรับการตรวจสอบข่าวนั้น คุณสันติจะหาข้อมูลจากข่าววงใน ค้นหาข้อเท็จจริง ศึกษาโดยละเอียดแล้วจึงนำมาเขียน ผู้เขียนรู้จักคนในหลายวงการ และจะมีการยืนยันกับแหล่งข่าวใกล้ชิดเสมอ

3. การนำเสนอ

ในเรื่องที่ว่าข่าวไม่เป็นทางการที่ปรากฏในหน้า 4 ไทยรัฐ จะต้องผ่านการกลั่นกรองตามขั้นตอนอีกหรือไม่ คุณสันติ ให้คำอธิบายแก่ผู้วิจัยว่า "ตนทำงานอย่างอิสระ ได้รับความไว้วางใจจากไทยรัฐ งานเขียนข่าวไม่ต้องผ่านการคัดเลือกของใครอีก" และให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า "หลักการและความกล้าเป็นสิ่งสำคัญในการเขียนข่าวไม่เป็นทางการหน้า 4 นอกจากนี้จะต้องมีความเชื่อมั่นในข้อมูลที่ได้มา ตยยึดหลักที่ว่าจะไม่ทำในสิ่งที่ชั่วช้า อยากเห็นสังคมดีขึ้น ปกป้องผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ และยอมรับว่าความมีชื่อเสียงของ "ได้ฝุ่น" มีส่วนอย่างมากที่ทำให้ข่าวน่าสนใจ และจะต้องสร้าง credit (ความน่าเชื่อถือ) ของตนอยู่ตลอดไป"

คุณมานิจ โมฬีชาติ สัมภาษณ์ในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2535 คุณมานิจใช้นามปากกาว่า "ตรีศูล" เขียนข่าวลงในคอลัมน์ข่าวหน้า 4 ของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ได้ให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยเกี่ยวกับขั้นตอนของการนำเสนอข่าวไม่เป็นทางการดังนี้

1. การกำหนดและเลือกประเด็นข่าว

การเลือกเรื่องที่จะเขียนนั้นอยู่ในความรับผิดชอบโดยตรงของผู้เขียน คุณมานิจกล่าวว่า "จะอ่านหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ ในแต่ละวัน ดูความทันสมัยของข่าวว่าช่วงนี้คนสนใจเรื่องอะไรกัน ดูความต้องการของผู้อ่าน แล้วเลือกเรื่องเด่น ๆ ขึ้นมาเป็นประเด็นเขียน บางครั้งอาจจะหารือกับคนใกล้ชิด หรือได้ข่าวจากนักข่าวของเดลินิวส์เอง และจากแหล่งข่าววงในที่ตนคลุกคลีอยู่

ที่เดลินิวส์จะมีการประชุมกองบรรณาธิการอาทิตย์ละ 1 ครั้ง เป็นการคุยกันในเรื่องของนโยบายการกำหนดประเด็นข่าวว่า ในระยะนี้ควรจะเน้นข่าวเรื่องใด สำหรับคุณมานิจนั้นการเลือกเรื่องที่จะเขียนทำโดยอิสระ ข่าวที่จะลงในหน้า 4 ไม่ต้องผ่านการกลั่นกรองจากใครอีก"

2. การตรวจสอบข่าว

คุณมานิจได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า "ข่าวที่ลงในหน้า 4 มักจะเป็นข่าวที่ลงในหน้าธรรมดาไม่ได้ เพราะยังขาดหลักฐาน แต่นักข่าวจะรู้โดยสามัญสำนึกว่าเป็นเรื่องจริง นอกจากนั้นคนวงในมักจะมีและสามารถตรวจสอบข้อมูลกันได้ ในเรื่องของการตรวจสอบข่าวนั้น ส่วนใหญ่เมื่อได้ข่าวมาแล้วจะไม่ตรวจสอบ นอกจากจะเป็นข่าวใหญ่มากจริง ๆ ซึ่งคิดว่าจะส่งผลกระทบต่อหลายฝ่าย การวิเคราะห์และคาดการณ์ทำโดยอาศัยประสบการณ์ของการทำข่าวมา 20 กว่าปี ซึ่งการคาดการณ์นั้นบางครั้งอาจถูก บางครั้งอาจผิด ถ้าหากผิดก็จะปล่อยเลยตามเลย ไม่มีการพูดถึงอีก เพราะถือว่าการคาดการณ์นั้นเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนเอง"

คุณประหยัด คุณสมบัติ สัมภาษณ์ในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2535 เมื่อได้รับทราบข้อมูลจากผู้เขียนทั้ง 3 ท่าน ในเรื่องของขั้นตอนการนำเสนอข่าวไม่เป็นทางการแล้ว ผู้วิจัยได้ถามคำถามเดียวกันนี้กับคุณประหยัด คุณสมบัติ ผู้ช่วยบรรณาธิการหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ซึ่งเป็นผู้ดูแลและกำหนดนโยบายการทำข่าวของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ได้รายละเอียดดังนี้

1. ลักษณะของข่าวหน้า 4 และการเลือกประเด็นข่าว

"ข่าวหน้า 4 มักจะเป็นข่าวที่ขาดหลักฐาน ไม่สามารถที่จะเป็นข่าวทางการได้ ข่าวไม่เป็นทางการที่ได้มาบางครั้งรู้มาไม่มาก ผู้เขียนก็จะเขียนแฉ้ม ๆ ไปก่อน เมื่อข่าวถูกตีพิมพ์ไปสู่สาธารณชน แน่แน่นอนเรื่องที่เกี่ยวข้องถึงผลประโยชน์ของคนด้วยแล้ว ย่อมมีทั้งผู้ได้ประโยชน์และผู้เสียประโยชน์ คนที่ได้ประโยชน์เมื่อได้อ่านแล้วมักจะนั่งเฉยเสีย แต่คนที่เสียประโยชน์มักจะโทรศัพท์หรือโทรสารให้ข้อมูลรายละเอียดเข้ามา ต่อจากนั้นทางเดลินิวส์ก็จะให้นักข่าวของตนไปสืบหาข่าวอีกต่อหนึ่ง บางเรื่องจากข้อมูลนิดเดียวที่เป็นข่าวไม่เป็นทางการ โดยขั้นตอนดังกล่าวทั้งข้อมูลจากผู้เสียประโยชน์และการซุกคืบของนักข่าวสามารถทำให้เรื่องราวกลายเป็นเรื่องใหญ่ระดับชาติได้ อย่างเช่น กรณีเทเล็กซ์น้ำมันอัปยศ"

คุณประหยัด ได้ให้ข้อมูลต่อไปว่า " "ตรีศูล" ผู้เขียนหน้า 4 เดลินิวส์ จะใช้ดุลยพินิจของตนเองที่จะกำหนดประเด็นของข่าว โดยมีหัวหน้าข่าวเศรษฐกิจเป็นที่ปรึกษา สำหรับเกณฑ์ในการพิจารณาการกลั่นกรองข่าวนั้น โดยส่วนใหญ่บรรณาธิการจะดูว่าข่าวนั้นหมิ่นประมาทหรือไม่ หรือเนื้อหาของข่าวล่อแหลมหรือไม่เท่านั้น"

2. การตรวจสอบข่าว

"ส่วนใหญ่ข่าวไม่เป็นทางการที่ได้รับมาจะไม่ต้องมีการตรวจสอบ เนื่องจากมีความไวเนื้อเชื่อใจแหล่งข่าว แต่ก็มีบางครั้งที่รู้สึกข่าวที่ได้มามีลักษณะที่พูดถึงแต่ด้านดีของหน่วยงานของผู้ให้ข่าว ก็จะมีการตรวจสอบบ้าง เช่น ถ้าเป็นข่าวน้ำมันก็จะตรวจสอบจากแหล่งข่าวจากการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย, บริษัทไทยออยล์ จำกัด หรือบริษัท ยูโนแคล เป็นต้น หากเป็นข่าวที่ได้รับมาจากคนที่ตนไม่สนิทสนมคุ้นเคย ก็จะเฉยเสียไม่แพร่ข่าวออกไป เพราะไม่ไว้วางใจว่าจะมาไม่ไหน"

คุณประหยัด กล่าวว่า "บางครั้งข่าวไม่เป็นทางการที่ออกไป บรรณาธิการเองก็ยังไม่ทราบดีว่าจริงเท็จแค่ไหน แต่เมื่อใช้สามัญสำนึกตรองดูแล้วว่าถึงแม้ข่าวนั้นจะไม่จริงก็ไม่ใช่ว่าจะไม่จริงเสียทีเดียว และเมื่อตีพิมพ์ไปแล้วมิได้ทำให้ใครเดือดร้อน แต่ผลประโยชน์ที่ได้จะตกแก่ประชาชนส่วนใหญ่ บรรณาธิการก็ยอมให้ข่าวนั้นแพร่ออกไป คนทำหนังสือพิมพ์เปรียบเสมือนหมาเฝ้าบ้าน มีเรื่องอะไรเกิดขึ้นขอให้เห่าไว้ก่อนเป็นใช้ได้"

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญบรรณาธิการถึงเรื่องขั้นตอนของการนำเสนอข่าวไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยได้ทราบรายละเอียดพอจะสรุปได้ดังนี้

1. ในขั้นต้นผู้เชี่ยวชาญจะกำหนดประเด็นของข่าว โดยดูจากความสนใจของประชาชนในช่วงเวลานั้น ๆ เป็นหลัก โดยมีการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งข่าววงในที่ตนคลุกคลีอยู่
2. จากนั้นผู้เชี่ยวชาญจะศึกษาไตร่ตรองและใช้สามัญสำนึก ตลอดจนประสบการณ์ของตนพิจารณาซึ่งน้ำหนักว่ามีมูลความจริง เชื่อได้หรือไม่
3. ผู้เขียนจะทำการตรวจสอบข่าวจากคนในแวดวง หาข้อเท็จจริง ศึกษาแล้วนำมาเขียน สำหรับผู้เชี่ยวชาญบางท่านจะตรวจสอบข่าวก่อนนำมาเขียนหรือไม่ ขึ้นอยู่กับแหล่งข่าวด้วย หากเป็นแหล่งข่าวที่มีความคุ้นเคยไว้วางใจกัน การตรวจสอบข่าวอาจจะไม่จำเป็น
4. บางครั้งข่าวที่ได้มายังขาดหลักฐานอยู่มาก แต่ผู้เชี่ยวชาญก็จะเขียนแถม ๆ ไปก่อน หรือเขียนทั้งทำยไว้ ด้วยคิดว่าผู้ที่เสียประโยชน์ในเรื่องนั้น ๆ จะมีเสียงสะท้อนกลับโดยโทรศัพท์หรือโทรสารมาให้ข้อมูลเพิ่มเติม แล้วจึงให้นักข่าวของทางหนังสือพิมพ์ไปสืบหาข่าวอีกต่อหนึ่ง
5. ในบางครั้ง "ข่าวไม่เป็นทางการ" บางเรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์ออกไปเป็นข่าวที่ผู้เชี่ยวชาญมาจากวงในจริง ๆ ว่าผลลัพธ์ของเหตุการณ์นั้น ๆ จะออกมาอย่างนั้นจึงเขียนข่าวล่วงหน้าไป เพราะถือว่าเป็นจุดขายของหนังสือพิมพ์ และสามารถสร้างเครดิตให้แก่ตัวผู้เชี่ยวชาญ

6. ผู้เขียนบางท่านเป็นนักลอบบี้ด้วย และใช้วิธีการลอบบี้เพื่อให้ผลลัพธ์ของเหตุการณ์ออกมาในรูปที่ตนต้องการ ทำให้สามารถเขียนข่าวคาดการณ์หรือพูดเป็นนัยได้อย่างใกล้เคียงความจริง สิ่งนี้สามารถสร้างความน่าสนใจและเพิ่มเครดิตในตัวผู้เขียนได้อย่างมาก

7. ผู้เขียน "ข่าวไม่เป็นทางการ" ส่วนใหญ่ค่อนข้างจะทำงานโดยอิสระได้รับความเกรงใจและไว้วางใจจากองค์กรหนังสือพิมพ์ของตน การเลือกประเด็นที่จะเขียนไม่ต้องผ่านการกลั่นกรองจากใครอีก

จะสังเกตได้ว่าขั้นตอนในการนำเสนอข่าว "ไม่เป็นทางการ" นั้น ไม่มีแบบแผนตายตัว โดยที่ตัวผู้เขียนจะเป็นผู้ที่มีบทบาทมากในการหยิบยกประเด็นปัญหาและเลือกเรื่องที่จะลงเป็นข่าว เขาทำงานโดยอิสระ ทำหน้าที่กลั่นกรองซึ่งนำหลักข้อเท็จจริงของข่าวเอง โดยอาศัยประสบการณ์และสามัญสำนึกของตนเอง และจากการยืนยันข่าวจากคนรู้จักในแวดวง บางครั้งการเกิดขึ้นของ "ข่าวไม่เป็นทางการ" มิได้มาจากแหล่งข่าวภายนอก แต่มาจากตัวผู้เขียนเอง ซึ่งดำเนินวิธีการลอบบี้ และในบางครั้งก็ได้มีโอกาสเสนอความคิดเห็นในการแก้ปัญหาต่อผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องนั้น ๆ

ความเป็นคนกว้างขวางและมีความสัมพันธ์ (Connection) ที่ดีกับแหล่งข่าวระดับสูงนั้นมีส่วนอย่างมากที่จะทำให้ผู้เขียนได้รับข้อมูลมากจึงมีประเด็นข่าวลือ ๆ ที่จะเขียนมาก ข้อมูลที่หลากหลาย แหล่งข่าวมากมาย ประกอบกับความเป็นผู้มีประสบการณ์ น่าจะเป็นองค์ประกอบสำคัญของขั้นตอนในการนำเสนอ "ข่าวไม่เป็นทางการ"

ปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อการนำเสนอข่าวไม่เป็นทางการ

ถึงแม้ว่าในการนำเสนอข่าวไม่เป็นทางการนั้น ผู้เขียนจะมีความเป็นตัวของตัวเองสูง ทั้งในลีลาการเขียน การเสนอความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ การหยิบยกประเด็นปัญหา อย่างไรก็ตามบางครั้งในบางสถานการณ์ก็มีข้อจำกัดเกิดขึ้น

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เขียนเพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการนำเสนอข่าวไม่เป็นทางการ ได้ข้อมูลดังนี้

คุณชูพงศ์ มณีน้อย อธิบายว่า "คนเขียนหนังสือก็เป็นคนธรรมดาเหมือนคนอ่านอาจจะมองเรื่องในแง่มุมที่ผิดข้อเท็จจริง อาจจะได้รับข้อมูลบกพร่อง การวิเคราะห์อาจจะเอนเอียงไปในทิศทางที่ตัวเองชอบ เป็นเรื่องของปฏิกิริยา คนอ่านก็ควรที่จะรู้ว่าเป็นความคิดเห็นของคนเพียงคนเดียว เป็นทางออกของคน ๆ หนึ่งต่อเรื่องนั้น ๆ"

นอกจากนั้นเรื่องของเวลา อาชีพหนังสือพิมพ์ต้องทำวันต่อวัน ใช้เวลาสั้น ๆ บางครั้ง การคาดการณ์อาจจะผิด แต่ต่อไปก็ไม่แน่ว่าสิ่งที่คาดการณ์เอาไว้เนี่ยอาจจะถูกก็ได้"

คุณมานิจ โมฬีชาติ กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการนำเสนอข่าวไม่เป็นทางการ ว่า "นโยบายของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ซึ่งบางครั้งไม่ต้องการให้ผู้เขียนไปชุดคุย หรือยุ่งกับการเมืองมากนัก แต่สำหรับปัญหาน้ำมันไม่มีการขีดเส้นไว้ การเขียนข่าวหน้า 4 บางครั้งผู้เขียนรู้ข้อเท็จจริง แต่บอกตรง ๆ ไม่ได้ ได้แต่เขียนทิ้งไว้ หรือเขียนให้ข้อมูลในแง่มุมต่าง ๆ แล้วให้ประชาชนผู้อ่านใช้วิจารณญาณคิดเอาเอง นอกจากนี้ผู้ที่เขียนข่าวไม่เป็นทางการหน้า 4 จะต้องเป็นคนที่มีความหนักแน่น ไม่ยอมรับสินบนจากใคร สามารถทนต่อความย่ำแย่ของอามิสสินจ้าง จึงจะสามารถแสดงความคิดเห็นโดยอิสระได้"

คุณประหยัด คุณสมบัติ ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า "บางครั้งคนทำหนังสือพิมพ์ทั้งรู้ว่าเรื่องราวนั้นต้นตอมาจากอย่างไร แต่ได้รับสายตรงจากผู้ถูกเป็นข่าว เป็นระดับผู้ใหญ่ซึ่งโทรศัพท์มาปฏิเสธ ก็จำต้องลงข่าวไปตามที่เขาบอกมา โดยใช้วิจารณญาณว่า เมื่อลงข่าวไปตามที่เขาบอกมา ข่าวนั้นจะทำความเดือดร้อนให้ใครหรือไม่ ถ้าหากไม่ได้ก่อความเดือดร้อนให้ใครก็จะปล่อยให้ลงไป บางครั้งเขียนข่าวตรง ๆ ไม่ได้ ก็ได้แต่เสนอมุมมองจากมุมมองต่าง ๆ เปรียบดังการใช้กระจกสะท้อนภาพในหลายมุมมองประชาชนสามารถเห็นภาพรวมได้ แล้วปล่อยให้ประชาชนใช้วิจารณญาณพิจารณาวิเคราะห์เอาเอง"

ผู้วิจัยได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการนำเสนอข่าวไม่เป็นทางการจากผู้เขียนท่านต่าง ๆ แล้วสามารถนำมาประมวลสรุปความได้ว่า

สิ่งที่มีผลกระทบต่อการนำเสนอข่าวไม่เป็นทางการ ได้แก่ นโยบายของหนังสือพิมพ์ที่ไม่ต้องการให้ยุ่งกับการเมืองมากนัก การได้รับการปฏิเสธข่าวจากผู้มีอิทธิพล ในเรื่องของเวลาที่มีจำกัดซึ่งมีผลต่อความกระฉับกระเฉงของข้อมูล และการวิเคราะห์คาดการณ์ซึ่งผู้เขียนถือว่าเป็นความคิดเห็นส่วนตัว

ปัจจัยเงื่อนไขในการพิจารณาเลือกลงข่าวเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำมันของผู้เขียน "ข่าวไม่เป็นทางการ"

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เขียน "ข่าวไม่เป็นทางการ" ทั้ง 3 ท่าน ตลอดจนผู้ช่วยกองบรรณาธิการผู้ซึ่งดูแลทางด้านนโยบายการเลือกลงข่าวของหนังสือพิมพ์ ผู้วิจัยสามารถสรุปถึงปัจจัยเงื่อนไขในการพิจารณาเลือกลงข่าวของผู้เขียน ได้ดังนี้

1. ผู้เขียนกำหนดประเด็นและเลือกเรื่องที่จะลง โดยใช้วิจารณ์ตนเอง
2. ผู้เขียนตระหนักว่า ชาวที่ลงในหน้า 4 ไทยรัฐ, เดลินิวส์ และคอลัมน์สำนักข่าวหัวเขี้ยว นั้น มักจะเป็นชาวที่ขาดหลักฐานที่ชัดเจน ยังไม่สามารถที่จะเป็นข่าวทางการได้ บางเรื่องเป็น "ข่าวรั่ว" ซึ่งตนเห็นว่าน่าเล่นก็จะปล่อยให้หายไป หรือบางครั้งผู้เขียนรู้ข้อเท็จจริงแต่บอกตรง ๆ ไม่ได้ จึงเขียนทิ้งท้ายไว้
3. จะต้องเป็นข่าวที่กำลังเป็นที่สนใจของประชาชน เนื้อหาน่าสนใจ มีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ของประเทศ สำหรับทางด้านน้ำมันนั้นเป็นปัจจัยต้นทุนทางด้านการผลิต ถือเป็นเรื่องสำคัญ จัดเป็นข่าวทางด้านเศรษฐกิจ และมีการเมืองเข้ามาปนด้วย ถือว่าเป็นข่าวที่ส่งผลกระทบต่อมวลชน การเขียนข่าวจะมองในแง่ของผู้บริโภคเป็นหลัก สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของคนที่ต้องใช้น้ำมัน โดยยึดหลักว่าจะปกป้องผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่
4. เนื่องจากคุณค่าของ "ข่าวไม่เป็นทางการ" อยู่ที่ความสด ความรวดเร็วของข่าว ดังนั้นผู้เขียนจึงมีเวลาไม่มากนักที่จะวิเคราะห์หรือตรวจสอบให้แน่ชัด บางครั้งได้รับข้อมูลบกพร่องส่วนในเรื่องของข้อมูลที่เป็นตัวเลขจะไม่ต้องการข้อมูลที่ถูกต้อง 100 % เพราะข้อมูลพวกนี้จะซ้ำมักจะมีข้อมูลดิบซึ่งมีความถูกต้องสัก 90 % ก็เพียงพอแล้ว แต่อย่างไรก็ตามก็นำมาผสมผสานกับสามัญสำนึกและประสบการณ์ของตนเอง
5. การพิจารณาเลือกลงข่าวขึ้นอยู่กับนโยบายของหนังสือพิมพ์ในช่วงเวลานั้น ๆ ด้วย บางฉบับก็ชอบที่จะให้มีการเล่น "ข่าวรั่ว" หรือการเขียนข่าวลวงหน้า เพราะถือว่าเป็นจุดขายของหนังสือพิมพ์ สำหรับบางฉบับก็มีนโยบายที่ไม่อยากให้ผู้เขียนขุดคุ้ยหรืออยู่กับการเมืองมากนัก นอกจากนั้นการได้รับการปฏิเสธข่าวจากผู้มีอิทธิพลก็ส่งผลกระทบต่อพิจารณาเลือกลง "ข่าวไม่เป็นทางการ" เช่นกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย